

Handläggare
Elin Mårtensson

Tjänsteskrivelse

Diarienummer
VN-2024/13-2

Valnämnden

Valsedlarnas ordning i valsedelställen för val till Europaparlamentet 2024

Förslag till beslut

- Valnämnden beslutar att valsedlar ska placeras i lodrät bokstavsordning, utifrån de partibeteckningar partierna deltar under, med start i den vänstra kolumnen översta facket i valsedelställ.
- Blanka valsedlar placeras i den sista påbörjade kolumnen i facket längst ned.

Sammanfattning av ärendet

I syfte att upprätthålla förtroendet för valsystemet och för att underlätta för väljaren att hitta bland valsedlarna ska valsedlarna presenteras likformigt på samtliga röstmottagningsställen. Valnämnden behöver fatta beslut om hur ordningen av valsedlar i vallokaler och röstningslokaler ska se ut.

Bakgrund

På valnämndens sammanträde den 22 februari 2024 beslutade valnämnden att återremittera ärendet "Valsedlarnas ordning i valsedelställen för val till Europaparlamentet 2024" (§ 17). Ärendet återremitterades för fortsatt utredning i syfte att inhämta förtydligande från Valmyndigheten och kunskap om hur motsvarande beslut i frågan ser ut i andra kommuner i länet.

En likformig presentation av valsedlar

Laghänvisningarna avser vallagen (2005:837).

Det är reglerat i vallagen att väljaren ska kunna ta sina valsedlar utan insyn på en avskärmad plats (8 kap. 2 § vallagen). Valmyndigheten rekommenderar användning av valsedelställ på den avskärmade platsen för att skapa goda förutsättningar för röstmottagarna att hålla ordning bland valsedlarna (VAL-863).

Av 8 kap. 2 § 3 st. framgår att valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt. Hur en likformig valsedelspresentation uppnås är en praktisk fråga som valnämnden behöver besluta om.

I förarbetena till lagtexten förtydligas att av grundläggande betydelse för likformigheten är att samtliga partiers valsedlar finns bakom en och samma avskärmning (Prop. 2021/22:52, s. 21). I propositionen framgår även att JO i ett antal fall uttalat sig i frågan om hur valsedlarna ska läggas ut. Utifrån objektivitetshänsyn är det enligt JO angeläget att någon åtskillnad mellan placeringen av partiernas valsedlar inte sker utan att alla valsedlar tillhandahålls på ett likformigt sätt, på en och samma plats. (Prop. 2021/22:52, s. 21). JO har exempelvis

konstaterat att åtskillnad mellan valsedlarna där vissa placeras i ett valsedelställ och andra på ett bord inte utgör en likformig valsedelspresentation (Dnr 5161-2010).

De lokala valmyndigheterna, valnämnderna, som hittills fatta beslut i frågan har gjort olika tolkningar av vad en likformig presentation innebär. De två vanligaste förekommande ordningarna för presentation av valsedlarna är antingen bokstavsordning för samtliga valsedlar eller bokstavsordning för valsedlar men med en avsedd kolumn för s.k. ”enprocentspartier”. Inom länet förekommer bägge ordningarna för presentation av valsedlar.

Valmyndighetens ställningstagande

Valmyndigheten ger vägledning till de lokala valmyndigheterna, valnämnderna, genom att ge ut ställningstagande innehållande redogörelse för myndighetens uppfattning i olika rättsliga frågor. I sitt ställningstagande (VAL-863) om valsedlarnas ordning i valsedelställen redogör Valmyndigheten för att en likformig presentation av valsedlarna innebär att alla valsedlar ska presenteras på samma sätt. Valmyndighetens bedömning är att en placering av samtliga valsedlarna i bokstavsordning utifrån de partibeteckningar partierna deltar under innebär en rättvis och saklig presentation.

Valsedlar med enbart partibeteckning (”blanka valsedlar”) ska enligt Valmyndigheten placeras väl synliga nedanför övriga valsedlar i valsedelstället.

Valsedlar vid val till Europaparlamentet

I allmänna val finns det tre olika sorters valsedlar. Dessa är partivalsedlar, namnvalsedlar och blanka valsedlar. *Partivalsedlar* förekommer inte i samma utsträckning vid val till Europaparlamentet som vid val till riksdag, region- och kommunfullmäktige. Det är sammantaget betydligt färre valsedlar vid val till Europaparlamentet.

Partier som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än en procent av rösterna i hela landet har rätt att få sina valsedlar upptryckta och utlagda av valadministrationen om de begär det vid val till Europaparlamentet.

I val till Europaparlamentet utgör hela Sverige en valkrets vilket innebär att partier i regel endast ställer upp med en kandidatlista. Valmyndigheten trycker och distribuerar *namnvalsedlar* till kommunerna för de partier som begär utläggning och som endast deltar med en valsedel. Samtliga partier som enligt vallagen har rätt till distribution och utläggning av valsedlar har beställt namnvalsedlar.

Partier som distribuerar sina valsedlar till ett röstmottagningsställe har rätt att få dem utlagda där om de deltar i valet till Europaparlamentet.

Valnämndens ansvar

I 8 kap. 2 § av vallagen finns bestämmelser om vilka valsedlar valnämnden ansvar för att ge väljaren tillgång till.

Valnämnden ska i anslutning till ett röstmottagningsställe ordna en lämplig avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället

ordnas inne i lokalen. På denna plats ansvarar valnämnden för att det finns valsedlar för de partier som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet fått mer än 1 % av rösterna och som begärt utläggning. Valnämnden ansvarar även för att ge väljaren tillgång till blanka valsedlar.

Följande partier har fått mer än en procent av rösterna vid något av de två senaste valen samt begärt utläggning: Arbetarepartiet – Socialdemokraterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Liberalerna, Miljöpartiet de gröna, Moderaterna, Piratpartiet, Sverigedemokraterna, Vänsterpartiet och Värdigt Liv (tidigare Feministiskt initiativ).

Övriga partier som deltar i valet ska också kunna ge väljarna tillgång till sina valsedlar. Valnämnden har beslutat att valnämnden enbart ansvarar för distributionen av valsedlar till val- eller röstningslokaler som omfattas av bestämmelserna i 8 kap 2 § tredje stycket i Vallagen (2005:837). (16 § 2023-02-22).

Ordning i valsedelställen

I Knivsta kommun används valsedelställ som har en utformning med 36 fack (tre lodräta rader med tolv fack i varje rad).

Samtliga valsedlar ska placeras i valsedelställ av röstmottagarna. Antalet valsedelställ inom en avskärmning anpassas så att samtliga valsedlar som ska vara tillgängliga för väljaren får plats i valsedelställ. Om flera ställ används placeras det nästkommande stället till höger i direkt anslutning till det föregående valsedelstället.

Valkansliet föreslår att valsedlarna placeras i lodrät bokstavsordning, utifrån de partibeteckningar partierna deltar under, med start i den vänstra kolumnen översta facket. När den första kolumnen är full fortsätter utläggningen överst i nästa kolumn. Se illustration nedan.

Blanka valsedlar placeras i den sista påbörjade kolumnen i facket längst ned.

Om ett valsedelställ blir fullt fortsätter utläggningen överst i den vänstra kolumnen i nästa valsedelställ.

Kolumn 1	Kolumn 2	Kolumn 3
A		
		Ö
		Blanka valsedlar

Tabell 1: Illustration av placering av valsedlar i ett valsedelstall.

Ekonomisk konsekvensanalys

Förslaget innebär ingen ekonomisk konsekvens.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys är gjord enligt checklista.

Underlag för beslut

Tjänsteutlåtande 2024-03-06

Beslutet ska skickas till

Akten

Åsa Franzén

Chef för kommunledningskontoret

Barnchecklista inför beslut

1. Påverkar beslutet barn?

Ja

Nej

Enligt FN är alla under 18 år
att betrakta som barn

Väljare och röstmottagare är över 18 år.

Om, ja fortsätt med frågorna.

2. Hur har barns bästa beaktats?

Ej relevant.

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Ej relevant.

4. Barn tillfrågas vid övergripande fleråriga planer/styrdokument. Har så skett?

Ja

Nej

Inte aktuellt. Beslutet rör inte övergripande flerårig plan/ flerårigt styrdokument

Om ja, förklara på vilket sätt barn varit delaktiga i beslutet, vilka åsikter barnen lyft fram samt hur dessa åsikter beaktats i beslutet. Om nej, förklara varför barn inte tillfrågats.